

Kursus 02402/02323 Introducerende Statistik

Forelæsning 5: Hypotesetest, power og modelkontrol - one sample

Klaus K. Andersen og Per Bruun Brockhoff

DTU Compute, Statistik og Dataanalyse
Danmarks Tekniske Universitet
2800 Lyngby – Danmark
e-mail: klaus@cancer.dk

Oversigt

- 1 Motiverende eksempel - sovemedicin
- 2 One-sample t -test og p -værdi
 - p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
 - Kritisk værdi og konfidensinterval
- 3 Hypotese-test med alternativer
 - Hypotesetest - generel metode
- 4 Planlægning: Power og sample size
- 5 Checking the normality assumption
 - The Normal QQ plot
 - Transformation towards normality

Oversigt

1 Motiverende eksempel - sovemedicin

2 One-sample t -test og p -værdi

- p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
- Kritisk værdi og konfidensinterval

3 Hypotese-test med alternativer

- Hypotesetest - generel metode

4 Planlægning: Power og sample size

5 Checking the normality assumption

- The Normal QQ plot
- Transformation towards normality

Motiverende eksempel - sovemedicin

Forskel på sovemedicin?

I et studie er man interesseret i at sammenligne 2 sovemidler A og B . For 10 testpersoner har man fået følgende resultater, der er givet i forlænget søvntid (i timer) (Forskellen på effekten af de to midler er angivet):

Stikprøve, $n = 10$:

person	$x = B_{\text{effect}} - A_{\text{effect}}$
1	1.2
2	2.4
3	1.3
4	1.3
5	0.9
6	1.0
7	1.8
8	0.8
9	4.6
10	1.4

Eksempel - sovemedicin

Hypotesen om ingen forskel ønskes undersøgt:

$$H_0 : \mu = 0$$

Eksempel - sovemedicin

Hypotesen om ingen forskel ønskes undersøgt:

$$H_0 : \mu = 0$$

Sample mean og standard deviation:

$$\bar{x} = 1.670 = \hat{\mu}$$

$$s = 1.13 = \hat{\sigma}$$

Eksempel - sovemedicin

Hypotesen om ingen forskel ønskes undersøgt:

$$H_0 : \mu = 0$$

Sample mean og standard deviation:

$$\bar{x} = 1.670 = \hat{\mu}$$

$$s = 1.13 = \hat{\sigma}$$

Er data i overensstemmelse med nulhypotesen H_0 ?

$$\text{Data: } \bar{x} = 1.67, H_0 : \mu = 0$$

NYT: p -værdi:

$$p - \text{værdi} = 0.00117$$

(Beregnet under det scenarie, at H_0 er sand)

NYT: Konklusion:

Idet data ligger usandsynligt langt væk fra H_0 , så **forkaster** vi H_0 - vi har påvist en **signifikant effekt** af middel B ift. middel A.

Oversigt

- 1 Motiverende eksempel - sovemedicin
- 2 One-sample t -test og p -værdi
 - p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
 - Kritisk værdi og konfidensinterval
- 3 Hypotese-test med alternativer
 - Hypotesetest - generel metode
- 4 Planlægning: Power og sample size
- 5 Checking the normality assumption
 - The Normal QQ plot
 - Transformation towards normality

Metode 3.22: One-sample t -test og p -værdi

Hvordan beregner man p -værdien?

For a (quantitative) one sample situation, the (non-directional) p -value is given by:

$$p\text{-value} = 2 \cdot P(T > |t_{\text{obs}}|)$$

where T follows a t -distribution with $(n - 1)$ degrees of freedom. The observed value of the test statistics to be computed is

$$t_{\text{obs}} = \frac{\bar{x} - \mu_0}{s/\sqrt{n}}$$

where μ_0 is the value of μ under the null hypothesis:

$$H_0 : \mu = \mu_0$$

Definition og fortolkning af p -værdien (HELT generelt)

p -værdien udtrykker *evidence* imod nulhypotesen – Tabel 3.1:

$p < 0.001$	Very strong evidence against H_0
$0.001 \leq p < 0.01$	Strong evidence against H_0
$0.01 \leq p < 0.05$	Some evidence against H_0
$0.05 \leq p < 0.1$	Weak evidence against H_0
$p \geq 0.1$	Little or no evidence against H_0

Definition 3.12 af p -værdien:

The p -value is the probability of obtaining a test statistic that is at least as extreme as the test statistic that was actually observed. This probability is calculated under the assumption that the null hypothesis is true.

Eksempel - sovemedicin

Hypotesen om ingen forskel ønskes undersøgt:

$$H_0 : \mu = 0$$

Eksempel - sovemedicin

Hypotesen om ingen forskel ønskes undersøgt:

$$H_0 : \mu = 0$$

Beregn test-størrelsen:

$$t_{\text{obs}} = \frac{1.67 - 0}{1.13/\sqrt{10}} = 4.67$$

Eksempel - sovemedicin

Hypotesen om ingen forskel ønskes undersøgt:

$$H_0 : \mu = 0$$

Beregn test-størrelsen:

$$t_{\text{obs}} = \frac{1.67 - 0}{1.13/\sqrt{10}} = 4.67$$

Beregn p -værdien:

$$2P(T > 4.67) = 0.00117$$

$$2 * (1 - \text{pt}(4.67, 9))$$

Fortolkning af p -værdi i lyset af Tabel 3.1:

Der er stærk evidence imod nulhypotesen.

Eksempel - sovemedicin - i R - manuelt

```
## Enter data:
x <- c(1.2, 2.4, 1.3, 1.3, 0.9, 1.0, 1.8, 0.8, 4.6, 1.4)
n <- length(x)
## Compute the tobs - the observed test statistic:
tobs <- (mean(x) - 0) / (sd(x) / sqrt(n))
## Compute the p-value as a tail-probability in the t-distribution:
pvalue <- 2 * (1-pt(abs(tobs), df=n-1))
pvalue

## [1] 0.0011659
```

Eksempel - sovemedicin - i R - med indbygget funktion

```
t.test(x)

##
##  One Sample t-test
##
## data:  x
## t = 4.67, df = 9, p-value = 0.0012
## alternative hypothesis: true mean is not equal to 0
## 95 percent confidence interval:
##  0.86133 2.47867
## sample estimates:
## mean of x
##      1.67
```

Definition af hypotesetest og signifikans (HELT generelt)

Definition 3.23. Hypotesetest:

We say that we carry out a hypothesis test when we decide against a null hypothesis or not using the data.

A null hypothesis is *rejected* if the p -value, calculated after the data has been observed, is less than some α , that is if the p -value $< \alpha$, where α is some pre-specified (so-called) *significance level*. And if not, then the null hypothesis is said to be *accepted*.

Definition 3.28. Statistisk signifikans:

An *effect* is said to be (*statistically*) *significant* if the p -value is less than the significance level α .

(OFTE bruges $\alpha = 0.05$)

Eksempel - sovemedicin

Med $\alpha = 0.05$ kan vi konkludere:

Idet p -værdien er mindre end α så **forkaster** vi nulhypotesen.

Eksempel - sovemedicin

Med $\alpha = 0.05$ kan vi konkludere:

Idet p -værdien er mindre end α så **forkaster** vi nulhypotesen.

Og dermed:

Vi har påvist en **signifikant effekt** af middel B ift. middel A. (Og dermed at B virker bedre end A)

Kritisk værdi

Definition 3.30 - de kritiske værdier for t -testet:

The $(1 - \alpha)100\%$ critical values for the (non-directional) one-sample t -test are the $(\alpha/2)100\%$ and $(1 - \alpha/2)100\%$ quantiles of the t -distribution with $n - 1$ degrees of freedom:

$$t_{\alpha/2} \text{ and } t_{1-\alpha/2}$$

Kritisk værdi

Definition 3.30 - de kritiske værdier for t -testet:

The $(1 - \alpha)100\%$ critical values for the (non-directional) one-sample t -test are the $(\alpha/2)100\%$ and $(1 - \alpha/2)100\%$ quantiles of the t -distribution with $n - 1$ degrees of freedom:

$$t_{\alpha/2} \text{ and } t_{1-\alpha/2}$$

Metode 3.31: One-sample t -test vha. kritisk værdi:

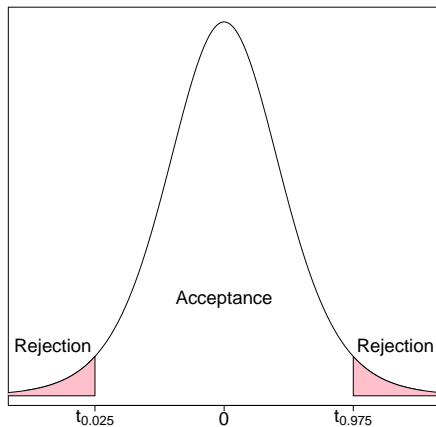
A null hypothesis is *rejected* if the observed test-statistic is more extreme than the critical values:

$$\text{If } |t_{\text{obs}}| > t_{1-\alpha/2} \text{ then } \textit{reject}$$

otherwise *accept*.

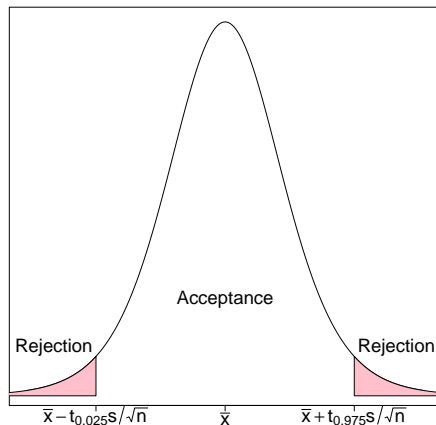
Kritisk værdi og hypotesetest

Acceptområdet er de mulige værdier for μ som ikke ligger for langt væk fra data - her på den standardiserede skala:

Kritisk værdi og hypotesetest

Acceptområdet er de mulige værdier for μ som ikke ligger for langt væk fra data - nu på den egentlige skala:

Kritisk værdi, konfidensinterval og hypotesetest

Theorem 3.32: Kritisk-værdi-metode = Konfidensinterval-metode

We consider a $(1 - \alpha) \cdot 100\%$ confidence interval for μ :

$$\bar{x} \pm t_{1-\alpha/2} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

The confidence interval corresponds to the acceptance region for H_0 when testing the (non-directional) hypothesis

$$H_0 : \mu = \mu_0$$

Kritisk værdi, konfidensinterval og hypotesetest

Theorem 3.32: Kritisk-værdi-metode = Konfidensinterval-metode

We consider a $(1 - \alpha) \cdot 100\%$ confidence interval for μ :

$$\bar{x} \pm t_{1-\alpha/2} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

The confidence interval corresponds to the acceptance region for H_0 when testing the (non-directional) hypothesis

$$H_0 : \mu = \mu_0$$

(Ny) fortolkning af konfidensintervallet:

De (hypotetiske) værdier for μ , som vi accepterer ved det tilsvarende hypotesetest.

Bevis:

Remark 3.33

A μ_0 inside the confidence interval will fulfill that

$$|\bar{x} - \mu_0| < t_{1-\alpha/2} \cdot \frac{s}{\sqrt{n}}$$

which is equivalent to

$$\frac{|\bar{x} - \mu_0|}{\frac{s}{\sqrt{n}}} < t_{1-\alpha/2}$$

and again to

$$|t_{\text{obs}}| < t_{1-\alpha/2}$$

which then exactly states that μ_0 is accepted, since the t_{obs} is within the critical values.

Oversigt

- 1 Motiverende eksempel - sovemedicin
- 2 One-sample t -test og p -værdi
 - p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
 - Kritisk værdi og konfidensinterval
- 3 Hypotese-test med alternativer
 - Hypotesetest - generel metode
- 4 Planlægning: Power og sample size
- 5 Checking the normality assumption
 - The Normal QQ plot
 - Transformation towards normality

Hypotese-test med alternativer

Indtil nu - underforstået: (= non-directional)

Alternativet til $H_0 : \mu = \mu_0$ er : $H_1 : \mu \neq \mu_0$

Hypotese-test med alternativer

Indtil nu - underforstået: (= non-directional)

Alternativet til $H_0 : \mu = \mu_0$ er : $H_1 : \mu \neq \mu_0$

MEN der kan være andre settings, e.g. one-sided (=directional), "less":

Alternativet til $H_0 : \mu = \mu_0$ er : $H_1 : \mu < \mu_0$

Hypotese-test med alternativer

Indtil nu - underforstået: (= non-directional)

Alternativet til $H_0 : \mu = \mu_0$ er : $H_1 : \mu \neq \mu_0$

MEN der kan være andre settings, e.g. one-sided (=directional), "less":

Alternativet til $H_0 : \mu = \mu_0$ er : $H_1 : \mu < \mu_0$

Eller one-sided (=directional), "greater":

Alternativet til $H_0 : \mu = \mu_0$ er : $H_1 : \mu > \mu_0$

Eksempel - PC skærme

Produktspecifikation

En producent af pc skærme oplyser, at skærmen i gennemsnit bruger 83 W.
(Og underforstået: "under 83" er "fint nok", mens "over 83" IKKE er det)

Eksempel - PC skærme

Produktspecifikation

En producent af pc skærme oplyser, at skærmen i gennemsnit bruger 83 W. (Og underforstået: "under 83" er "fint nok", mens "over 83" IKKE er det)

HVIS virksomheden skulle dokumentere deres påstand:

Nulhypotese: $H_0 : \mu \geq 83$. Alternativet: $H_1 : \mu < 83$

Med formålet at kunne afvise(=rejecte=falsify) at forbruget kan være større.

Eksempel - PC skærme

Produktspecifikation

En producent af pc skærme oplyser, at skærmen i gennemsnit bruger 83 W.
(Og underforstået: "under 83" er "fint nok", mens "over 83" IKKE er det)

HVIS virksomheden skulle dokumentere deres påstand:

Nulhypotese: $H_0 : \mu \geq 83$. Alternativet: $H_1 : \mu < 83$

Med formålet at kunne afvise(=rejecte=falsify) at forbruget kan være større.

HVIS en ekstern skulle moddokumentere påstanden:

Nulhypotese: $H_0 : \mu \leq 83$. Alternativet: $H_1 : \mu > 83$

Med formålet at kunne afvise(=rejecte=falsify) at forbruget højst er 83.

Metode 3.36. Steps ved hypotesetests - et overblik

Helt generelt består et hypotesetest af følgende trin:

- 1 Formulate the hypotheses and choose the level of significance α (choose the "risk-level")
- 2 Calculate, using the data, the value of the test statistic
- 3 Calculate the p-value using the test statistic and the relevant sampling distribution, and compare the p -value and the significance level α and make a conclusion
- 4 (Alternatively, make a conclusion based on the relevant critical value(s))

Det toside (non-directional) one-sample t-test igen

Metode 3.37. Et level α test er:

- 1 Compute t_{obs} as before
- 2 Compute the evidence against the *null hypothesis* $H_0 : \mu = \mu_0$ vs. the *alternative hypothesis* $H_1 : \mu \neq \mu_0$ by the

$$p\text{-value} = 2 \cdot P(T > |t_{\text{obs}}|)$$

where the t -distribution with $n - 1$ degrees of freedom is used.

- 3 If $p\text{-value} < \alpha$: We reject H_0 , otherwise we accept H_0 .
- 4 The rejection/acceptance conclusion could alternatively, but equivalently, be made based on the critical value(s) $\pm t_{1-\alpha/2}$:
If $|t_{\text{obs}}| > t_{1-\alpha/2}$ we reject H_0 , otherwise we accept H_0 .

Det ensidede (directional) one-sample t-test

Metode 3.38. Et level α ensidet ("less") test er:

- 1 Compute t_{obs} as before
- 2 Compute the evidence against the *null hypothesis* $H_0 : \mu \geq \mu_0$ vs. the *alternative hypothesis* $H_1 : \mu < \mu_0$ by the

$$p\text{-value} = P(T < t_{\text{obs}})$$

where the t -distribution with $n - 1$ degrees of freedom is used.

- 3 If $p\text{-value} < \alpha$: We reject H_0 , otherwise we accept H_0 .
- 4 The rejection/acceptance conclusion could alternatively, but equivalently, be made based on the critical value(s) t_α :
If $t_{\text{obs}} < t_\alpha$ we reject H_0 , otherwise we accept H_0 .

Det ensidede (directional) one-sample t-test

Metode 3.39. Et level α ensidet ("greater") test er:

- 1 Compute t_{obs} as before
- 2 Compute the evidence against the *null hypothesis* $H_0 : \mu \leq \mu_0$ vs. the *alternative hypothesis* $H_1 : \mu > \mu_0$ by the

$$p\text{-value} = P(T > t_{\text{obs}})$$

where the t -distribution with $n - 1$ degrees of freedom is used.

- 3 If $p\text{-value} < \alpha$: We reject H_0 , otherwise we accept H_0 .
- 4 The rejection/acceptance conclusion could alternatively, but equivalently, be made based on the critical value(s) $t_{1-\alpha}$:
If $t_{\text{obs}} > t_{1-\alpha}$ we reject H_0 , otherwise we accept H_0 .

Eksempel - PC skærme

Kan man modbevise producentens påstand?

En forbrugergruppe vil nu afprøve producentens påstand og udfører et antal målinger af strømforbruget for den pågældende type pc skærm:

Der udføres nu 12 målinger af forbruget:

82 86 84 84 92 83 93 80 83 84 85 86

Herfra estimeres middelforbruget til $\bar{x} = 85.17$ og $s = 3.8099$

Eksempel - PC skærme

Kan man modbevise producentens påstand?

En forbrugergruppe vil nu afprøve producentens påstand og udfører et antal målinger af strømforbruget for den pågældende type pc skærm:

Der udføres nu 12 målinger af forbruget:

82 86 84 84 92 83 93 80 83 84 85 86

Herfra estimeres middelforbruget til $\bar{x} = 85.17$ og $s = 3.8099$

Så, one-sided "greater" er det relevante test:

Nulhypotese: $H_0 : \mu \leq 83$. Alternativet: $H_1 : \mu > 83$

Eksempel - PC skærme

Kan man modbevise producentens påstand?

En forbrugergruppe vil nu afprøve producentens påstand og udfører et antal målinger af strømforbruget for den pågældende type pc skærm:

Der udføres nu 12 målinger af forbruget:

82 86 84 84 92 83 93 80 83 84 85 86

Herfra estimeres middelforbruget til $\bar{x} = 85.17$ og $s = 3.8099$

Så, one-sided "greater" er det relevante test:

Nulhypotese: $H_0 : \mu \leq 83$. Alternativet: $H_1 : \mu > 83$

Beregn test-størrelse og P-værdi:

$$t_{\text{obs}} = \frac{85.17 - 83}{3.8099/\sqrt{12}} = 1.97$$

$$p\text{-value} = P(T > 1.97) = 0.0373$$

Eksempel - PC skærme

Konklusion ved brug af $\alpha = 0.05$:

Vi forkaster nulhypotesen: Vi har påvist at skærmene's middelforbrug er signifikant større end 83W.

```
x <- c(82, 86, 84, 84, 92, 83, 93, 80, 83, 84, 85, 86)
```

```
t.test(x, mu = 83, alt = "greater")
```

```
##  
## One Sample t-test  
##  
## data: x  
## t = 1.97, df = 11, p-value = 0.037  
## alternative hypothesis: true mean is greater than 83  
## 95 percent confidence interval:  
## 83.192 Inf  
## sample estimates:  
## mean of x  
## 85.167
```


Mulige fejl ved hypotesetests

Der findes to slags fejl (dog kun een af gangen!)

Type I: Rejection of H_0 when H_0 is true

Type II: Non-rejection of H_0 when H_1 is true

Risikoen for de to typer fejl kaldes sædvanligvis:

$$P(\text{Type I error}) = \alpha$$

$$P(\text{Type II error}) = \beta$$

Retsalsanalogi

En person står stillet for en domstol:

A man is standing in a court of law accused of criminal activity.

The null- and the the alternative hypotheses are:

H_0 : The man is not guilty

H_1 : The man is guilty

Retsalsanalogi

En person står stillet for en domstol:

A man is standing in a court of law accused of criminal activity.

The null- and the the alternative hypotheses are:

H_0 : The man is not guilty

H_1 : The man is guilty

At man ikke kan bevises skyldig er ikke det samme som at man er bevist uskyldig:

Absence of evidence is NOT evidence of absence!

Or differently put:

Accepting a null hypothesis is NOT a statistical proof of the null hypothesis being true!

Mulige fejl ved hypotesetests

Theorem 3.43: Signifikansniveauet = Risikoen for Type I fejl

The significance level α in hypothesis testing is the overall Type I risk:

$$P(\text{Type I error}) = P(\text{Rejection of } H_0 \text{ when } H_0 \text{ is true}) = \alpha$$

Mulige fejl ved hypotesetests

Theorem 3.43: Signifikansniveauet = Risikoen for Type I fejl

The significance level α in hypothesis testing is the overall Type I risk:

$$P(\text{Type I error}) = P(\text{Rejection of } H_0 \text{ when } H_0 \text{ is true}) = \alpha$$

To mulige sandheder vs. to mulige konklusioner:

	Reject H_0	Fail to reject H_0
H_0 is true	Type I error (α)	Correct acceptance of H_0
H_0 is false	Correct rejection of H_0 (Power)	Type II error (β)

Oversigt

- 1 Motiverende eksempel - sovemedicin
- 2 One-sample t -test og p -værdi
 - p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
 - Kritisk værdi og konfidensinterval
- 3 Hypotese-test med alternativer
 - Hypotesetest - generel metode
- 4 Planlægning: Power og sample size
- 5 Checking the normality assumption
 - The Normal QQ plot
 - Transformation towards normality

Planlægning, Styrke (=Power)

Hvad er styrken for et kommende studie/eksperiment:

- Sandsynligheden for at opdage en (formodet) effekt
- $P(\text{Forkaste } H_0) \text{ når } H_1 \text{ er sand}$
- Probability of correct rejection of H_0
- Udfordring: Nulhypotesen kan være forkert på mange måder!
- I praksis: Scenarie-baseret approach
 - E.g. "Hvad nu hvis $\mu = 86$, hvor godt vil mit studie være til at opdage dette? "
 - E.g. "Hvad nu hvis $\mu = 84$, hvor godt vil mit studie være til at opdage dette? "
 - etc

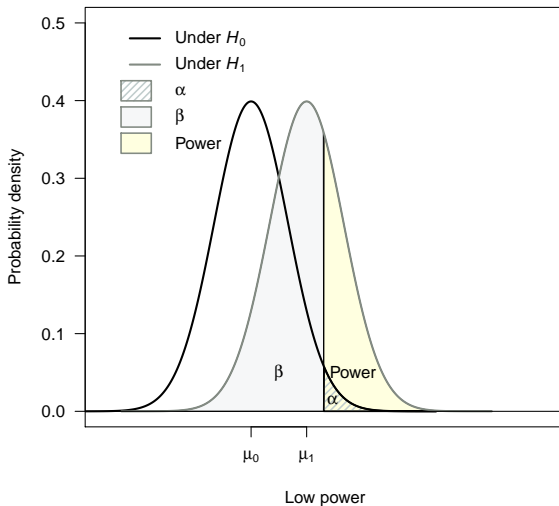
Planlægning, Styrke (=Power)

Når man har fastlagt hvilket test, der skal bruges:

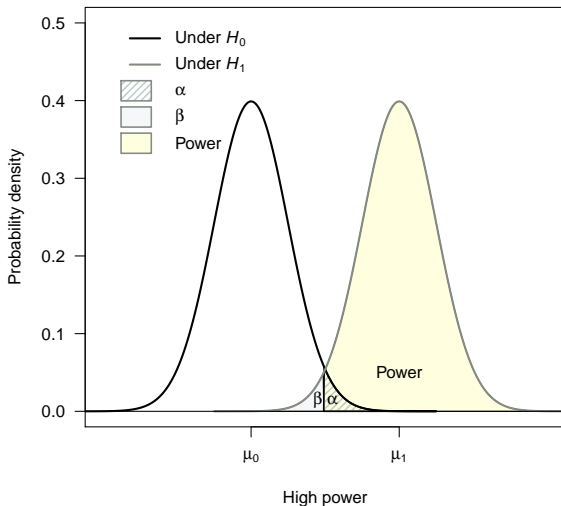
Kender man (eller fastlægger/gætter på) fire ud af følgende fem oplysninger, kan man regne sig frem til den femte:

- Stikprøvestørrelse (sample size) n
- Significance level α of the test.
- A change in mean that you would want to detect (effect size) $\mu_0 - \mu_1$.
- The population standard deviation, σ .
- The power $(1 - \beta)$.

Low power eksempel

High power eksempel

Planlægning, Sample size n

Det store spørgsmål i praksis: HVAD skal n være?

Forsøget skal være stort nok til at kunne opdage en relevant effekt med stor power (som regel mindst 80%):

Planlægning, Sample size n

Det store spørgsmål i praksis: HVAD skal n være?

Forsøget skal være stort nok til at kunne opdage en relevant effekt med stor power (som regel mindst 80%):

Metode 3.47: Tilnærmet svar for et en-sidet one-sample t -test:

For the one-sided, one-sample t -test for given α , β and σ :

$$n = \left(\sigma \frac{z_{1-\beta} + z_{1-\alpha}}{(\mu_0 - \mu_1)} \right)^2$$

Where $\mu_0 - \mu_1$ is the change in means that we would want to detect and $z_{1-\beta}$, $z_{1-\alpha}$ are quantiles of the standard normal distribution.

Eksempel - The power for $n = 40$

```
power.t.test(n = 40, delta = 4, sd = 12.21,  
             type = "one.sample", alternative = "one.sided")
```

```
##  
##      One-sample t test power calculation  
##  
##              n = 40  
##            delta = 4  
##             sd = 12.21  
##      sig.level = 0.05  
##            power = 0.65207  
## alternative = one.sided
```

Eksempel - The sample size for power= 0.80

```
power.t.test(power = .80, delta = 4, sd = 12.21,  
             type = "one.sample", alternative= "one.sided")
```

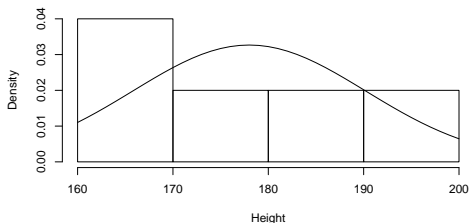
```
##  
##      One-sample t test power calculation  
##  
##              n = 58.984  
##            delta = 4  
##             sd = 12.21  
##      sig.level = 0.05  
##             power = 0.8  
## alternative = one.sided
```

Oversigt

- 1 Motiverende eksempel - sovemedicin
- 2 One-sample t -test og p -værdi
 - p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
 - Kritisk værdi og konfidensinterval
- 3 Hypotese-test med alternativer
 - Hypotesetest - generel metode
- 4 Planlægning: Power og sample size
- 5 Checking the normality assumption
 - The Normal QQ plot
 - Transformation towards normality

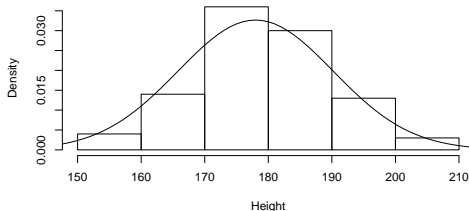
Eksempel - højde af studerende - er de normalfordelt?

```
x <- c(168,161,167,179,184,166,198,187,191,179)
hist(x, xlab="Height", main="", freq = FALSE)
lines(seq(160, 200, 1), dnorm(seq(160, 200, 1), mean(x), sd(x)))
```


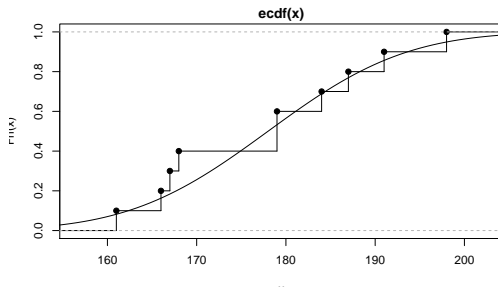
Eksempel - 100 observation fra en normal fordeling:

```
xr <- rnorm(100, mean(x), sd(x))  
hist(xr, xlab="Height", main="", freq = FALSE)  
lines(seq(130, 230, 1), dnorm(seq(130, 230, 1), mean(x), sd(x)))
```


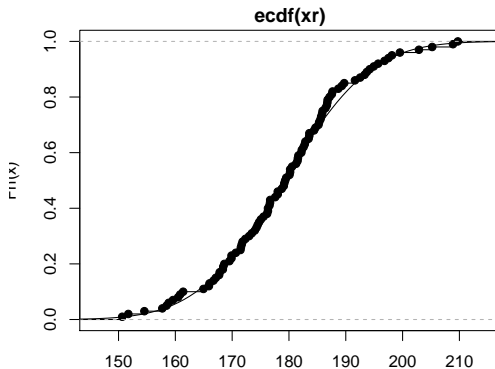
Eksempel - højde af studerende - ecdf

```
plot(ecdf(x), verticals = TRUE)  
xp <- seq(0.9*min(x), 1.1*max(x), length.out = 100)  
lines(xp, pnorm(xp, mean(x), sd(x)))
```


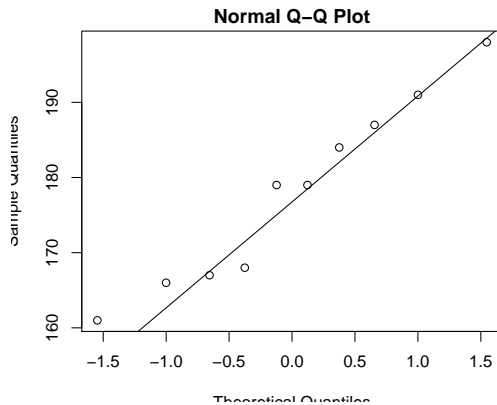
Eksempel - 100 observation fra en normal fordeling, ecdf:

```
xr <- rnorm(100, mean(x), sd(x))  
plot(ecdf(xr), verticals = TRUE)  
xp <- seq(0.9*min(xr), 1.1*max(xr), length.out = 100)  
lines(xp, pnorm(xp, mean(xr), sd(xr)))
```

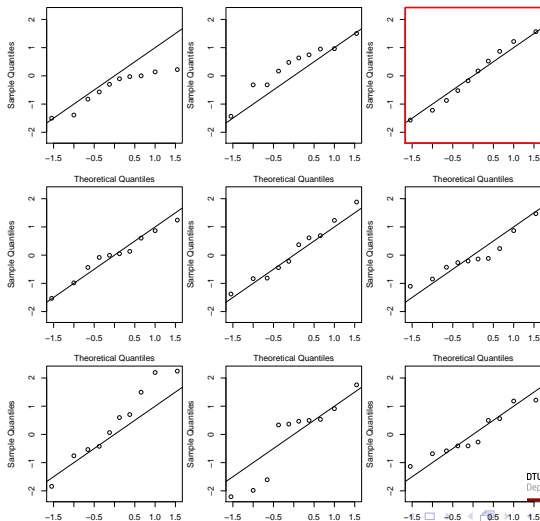

Eksempel - højde af studerende - Normal Q-Q plot

```
qqnorm(x)  
qqline(x)
```


Eksempel - højde af studerende - Normal Q-Q plot - sammenlign med andre simulerede normalfordelte data

Normal Q-Q plot

Metode 3.52 - Den formelle definition

The ordered observations $x_{(1)}, \dots, x_{(n)}$ are plotted versus a set of expected normal quantiles z_{p_1}, \dots, z_{p_n} . Different definitions of p_1, \dots, p_n exist:

- In R, when $n > 10$:

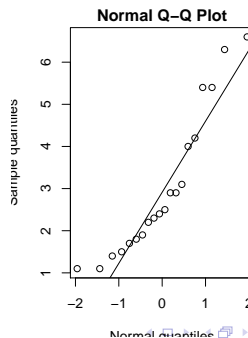
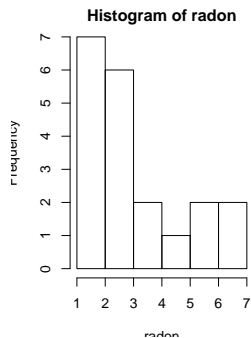
$$p_i = \frac{i - 0.5}{n + 1}, \quad i = 1, \dots, n$$

- In R, when $n \leq 10$:

$$p_i = \frac{i - 3/8}{n + 1/4}, \quad i = 1, \dots, n$$

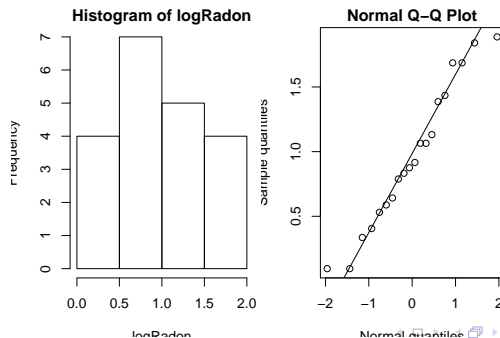
Eksempel - Radon data

```
## READING IN THE DATA
radon<-c(2.4, 4.2, 1.8, 2.5, 5.4, 2.2, 4.0, 1.1, 1.5, 5.4, 6.3,
        1.9, 1.7, 1.1, 6.6, 3.1, 2.3, 1.4, 2.9, 2.9)
##A HISTOGRAM AND A QQ-PLOT
par(mfrow=c(1,2))
hist(radon)
qqnorm(radon,ylab = 'Sample quantiles',xlab = "Normal quantiles")
qqline(radon)
```


Eksempel - Radon data - log-transformed are closer to a normal distribution

```
##TRANSFORM USING NATURAL LOGARITHM  
logRadon<-log(radon)  
  
hist(logRadon)  
qqnorm(logRadon,ylab = 'Sample quantiles',xlab = "Normal quantiles")  
qqline(logRadon)
```


Oversigt

- 1 Motiverende eksempel - sovemedicin
- 2 One-sample t -test og p -værdi
 - p -værdier og hypotesetest (HELT generelt)
 - Kritisk værdi og konfidensinterval
- 3 Hypotese-test med alternativer
 - Hypotesetest - generel metode
- 4 Planlægning: Power og sample size
- 5 Checking the normality assumption
 - The Normal QQ plot
 - Transformation towards normality